

Vepra të J.M. Coetzee të botuara prej Skanderbeg books:

Turpi, roman

Askund, roman

I ngadalti, roman

Jeta dhe koha e Majkëll K., roman

Elisabet Kostelo, roman

J.M. Coetzee

Jeta dhe koha e Majkëll K.

roman

Përktheu nga origjinali anglisht:

KLODIAN BRIÇI

Kujdesi për botimin:

FLUTURA AÇKA

Titulli i origjinalit *Life and Times of Michael K*

Copyright © J.M. Coetzee, 1983

All rights are reserved by the Proprietor throughout the world. By arrangement with Peter Lampack Agency, Inc., 551 Fifth Avenue, Suite 1613, New York, NY 10176-0187 USA

Copyright © në shqip, Skanderbeg books, Tiranë 2010

Të drejta të rezervuara. Asnjë pjesë e këtij libri në gjuhën shqipe në: Shqipëri, Kosovë, Maqedoni e kudo ku flitet shqip, nuk mund të përdoret pa lejen e SKANDERBEG BOOKS, Tiranë.

ISBN 978-99943-51-61-9

Skanderbeg Book- & webpublishing

L. nr.4, Rr. "H.H.Dalliu", Pallati 184/9, Tirana, Albania

Tel. 00355 4 2260945/2230721

E-mail: redaksia@skanderbegbooks.com

http: www.skanderbegbooks.com

Shtypur në shtypshkronjën Real-stamp, Tiranë

Pjesa e parë

Të parën gjë që vuri re te Majkëll K. mamia, e cila po e ndihmonte nënën e tij ta lindte, ishte buza e tij si prej lepuri. Buza ishte e përdredhur si këmbë kërmilli dhe flegra e majtë e hundës, e shqyer. Duke e fshehur për një çast fëmijën prej së ëmës, ajo hapi burbuqen e vockël të gojës dhe u gëzua kur e pa të plotë qiellzën.

Dhe i foli së ëmës: “Duhet të jeni e lumtur, fëmijët si ky i sjellin fat shtëpisë.” Por Ana K. nuk e pëlqeu qysh në krye gojën që nuk mbyllej dhe mishin e zhveshur bojërozë. Ajo u drodh kur mendoi se çfarë që rritur brenda saj gjatë atyre muajve. Fëmija nuk pinte dot gjë dhe qante prej urisë. Provoi me biberon; kur nuk pinte dot as me biberon, e ushqente me lugëz çaji dhe brengo-sej nga padurimi kur ai kolliste e spërkaste apo qante.

“Ka për t’iu mbyllur gjatë rritjes”, e siguroi mamia. Por buza nuk iu mbyll, ose nuk iu mbyll sa duhej, as hunda nuk iu drejtua.

Ajo e merrte fëmijën me vete në punë dhe vazhdoi ta merrte edhe kur ai nuk qe më foshnjë. Të qeshurat dhe thashethemet e fëmijëve të tjerë, e lëndonin të birin, ndaj ajo e mbante larg tyre. Vit mbas viti, Majkëll K. mësoi të rrinte i heshtur në një batanije, duke vështuar të ëmën tek shkëlqente dyshemetë e të tjerëve.

Për shkak të shfytyrimit dhe mendjes së tij të ngathët, Majkëllin e larguan nga shkolla pas një prove të shkurtër, duke ia besuar përkujdesjen e tij Hjuis Norenit në Faure, ku ai e kaloi, me shpenzimet e shtetit, pjesën e mbetur të fëmijërisë në shoqëri me fëmijë të tjerë vuajtës e fatkeqë dhe mori bazat e të lexuarit, të shkruarit, të numëruarit, të pastruarit, të kruarjes së dyshemesë, të ndreqjes së shtratit, pjatallarjes, thurjes së shportave, të zdrukthtarisë dhe të prashitjes. Në moshën pesëmbëdhjetëvjeçare u largua nga Hjuis Noreni dhe filloi punë në sektorin e Parqeve e Kopshteve të shërbimeve të bashkisë së Kejp Taunit, si lulishtar i kategorisë 3 (b). Tre vjet më pas, u largua nga sektori i Parqeve e Kopshteve dhe pas lajmit të shkurtimit nga puna, që e përjetoi i shtrirë duke u kotur në shtrat, zuri punë si mbikëqyrës i turnit të natës në banjat publike të sheshit Grinmarket. Një të premte, tek kthehej vonë nga puna për në shtëpi, dy burra e zunë në metro, e rrahën, ia morën orën e dorës, paratë dhe këpucët dhe e lanë pa ndjenja, me një të çarë mespërmes krahut, me gishtin e madh të dorës të nxjerrë dhe dy brinjë të thyera. Pas këtij incidenti ai e la punën e natës dhe iu rikthye Parqeve e Kopshteve, ku dalëngadalë u bë lulishtar i kategorisë së I-rë.

Për shkak të shëmtisë, K. nuk kishte mikësja. Ndihej mirë vetëm. Të dyja punët që kishte bërë, i kishin dhënë njëfarë vetmie, ndonëse poshtë te banjat që ndier si i shtypur nga dritat e shkëlqyeshme të neonëve që ndriçonin tjegullat e bardha dhe krijonin një hapësirë pa hije. Parapëqente parqet me pisha të larta dhe shëtitorët e errëta të mbjella me zambakë afrikanë. Ndonjëherë, të shtunave, nuk arrinte t'i dëgjonte krismat e armëve në mesditë dhe vazhdonte të punonte gjithë pasditen. Të dielave në mëngjes flinte vonë; të dielave pasdite vizitonte të ëmën.

Një mëngjes qershori të vitit të tridhjetë e njëte të

jetës së tij, teksa po tëharrte gjethet në parkun De Vaal, Majkëll K. mori një lajm. Njoftimi, që dikush ia solli, vinte nga e ëma: E kishin nxjerrë nga spitali dhe ai duhej të shkonte ta merrte. K. la mënjanë veglat dhe vajti me autobus në spitalin Samërsset, ku e gjeti të ëmën të ulur në një stol, në një vend me diell jashtë hyrjes. Ajo ishte e veshur, me përjashtim të këpucëve që i mbante përbri. Kur pa të birin, ajo nisi të qante, duke mbuluar sytë me dorë, me qëllim që pacientët dhe vizitorët e tjerë të mos e shihnin.

Ana K. kishte muaj që vuante nga ënjtja e tepërt e këmbëve dhe e krahëve; më vonë i qe fryrë edhe barku. Në spital e pranuan ngaqë s'mund të ecte dot dhe merrte frymë me zor. Pesë ditët e para i kaloi e shtrirë në korridor, mes një morie viktimash të goditura e të sakatuara si dhe të plagosurve me armë, zhurmat e të cilëve nuk e linin të flinte, e shpërfillur nga infermieret, të cilat nuk kishin kohë t'ia ngrinin moralin një plake, ndërkohë që rreth e qark të rinjtë po vdisnin nga vdekje spektakolare. E gjallëruar me oksigjen, me të mbërritur në spital ajo u trajtua me injeksione dhe hape për t'i ulur ënjtjen. Sidoqoftë, kur kërkoi një ngrohëse shtrati, nuk ia vuri veshin njeri. Ajo nuk kishte robëdëshambër. Njëherë, teksa po shkonte te lajtorja duke u mbajtur pas murit, e ndali një plak me pizhama bojëhiri, i foli lapërdhira dhe i tregoi seksin. Nevojat fizike iu bënë asaj burim mundimesh. Kur infermieret e pyetën për hapet, ajo u tha se i kishte pirë, por shpeshherë gënjente. Atëherë, ndonëse ënjtja iu qetësua, këmbët i kruheshin aq shumë, sa detyrohej t'i mbante duart nën trup për të mundur dëshirën e fortë të kruajtjes. Ditën e tretë u kërkoi që ta dërgonin në shtëpi, ndonëse nuk iu lut njeriut të duhur. Lotët që derdhi ditën e gjashtë, qenë më së shumti lot lehtësimi që po i shpëtonte atij purgatori.

Te zyra e informacionit, Majkëll K. kërkoi nëse mund

të përdorte një karrige me rrota, por nuk ia dhanë. Me çantën dhe këpucët e saj në duar, ai e mbajti të ëmën pesëdhjetë hapa gjer te ndalesa e autobusit. Radha ishte e gjatë. Tabela e fiksuar në shtyllë u bënte me dije se kishte autobus çdo pesëmbëdhjetë minuta. Ata pritën një orë, ndërsa hijet u zgjatuan dhe era u bë e cemtë. E pafuqishme për të ndenjur në këmbë, Ana K. u mbështet pas një muri, me këmbët e shtrira porsi lypëse, ndërsa Majkëlli mbante vendin e tyre në radhë. Kur autobusi mbërriti, në të nuk kishte vende. Majkëlli u var pas mbajtëses dhe e përqafoi të ëmën për ta ruajtur nga tronditjet. Ora shënoi pesë përpara se ata të mbërrinin në dhomën e saj në Si Point.

Për tetë vite me radhë Ana K. kishte punuar si shërbyese te shtëpia e një prodhuesi trikotazhesh dhe gruas së tij, tashmë në pension, të cilët jetonin në Si Point, në një apartament me pesë dhoma dhe pamje nga oqeani Atlantik. Sipas marrëveshjes, ajo shkonte atje në orën nëntë të mëngjesit dhe rrinte deri në orën tetë të darkës, me një shkëputje tritorëshe pasdite. Punonte pa ndërprerje pesë ose gjashtë ditë në javë. Një herë në dy javë i paguhej një ditë pushimi dhe në bllokun e apartamenteve kishte një dhomë të sajën. Rroga që e mirë, punëdhënësit e saj qenë njerëz të arsyeshëm, dhe ngaqë ishte e vështirë të gjeje punë, Ana K. që e kënaqur. Megjithatë, një vit më parë ajo kishte filluar të ndiente marramendje dhe shtrëngim në gjoks kur përkulej. Pastaj ia kishte behur hidropizia. Buhrmanët vijuan ta mbanin për të gatuar, ia shkurtuan pagën me një të tretën dhe pajtuan një grua më të re për punët e shtëpisë. Asaj iu lejua të rrinte në dhomën e saj, që Buhrmanët e kishin në dorëzim. Hidropizia iu rëndua. Ajo u dergj për javë të tëra në shtrat para se të shtrohej në spital, e pazonja të punonte. Dhe rrinte me frikën se mos Buhrmanët do t'i jepnin fund bamirësisë së tyre.

Dhoma e saj, poshtë shkallëve të Bregut të Kaltër, që projektuar për vendosjen e pajisjes së ajrit të kondicionuar, që nuk u vu kurrë. Mbi derë ndodhej një shenjë: një kafkë dhe kocka të kryqëzuara të lyera me bojë të kuqe, dhe poshtë tyre mbishkrimi: RREZIK-GEVAAR-INGOZI. Nuk kishte as dritë elektrike dhe as ajrim; ajri vinte përherë era myk. Majkëlli hapi portën për të futur të ëmën, ndezi një qiri dhe priti jashtë, ndërsa ajo u vesh për në shtrat. Ai kaloi jo vetëm natën e parë të kthimit të saj, por dhe të gjitha mbrëmjet të javës që pasoi kësajsoj: ia ngrohte supën në sobën e vajgurit, përpiquej ta ngushëllonte sa mundte, bënte punët e nevojshme dhe e qetësonte duke i mbajtur krahët kur ajo shkrehej në ato vajet e saj. Një mbrëmje autobuzët s'erdhën fare në Si Point, ndaj atij iu desh ta kalonte natën në dhomën e saj, duke fjetur në një shtrojë, i mbuluar me pallto. Në mes të natës u zgjua i ftohur deri në palcë. Ngaqë as mund të flinte, as mund të largohej për shkak të ndalimqarkullimit, ndenji duke u dridhur në karrige gjer në të gdhirë, ndërkohë që e ëma rënkonte dhe gërhiste.

Majkëll K. nuk e pëlqente afërinë fizike që netët e gjata e detyruan të kishte me të ëmën. E ndjeu se pamja e këmbëve të ënjtura të nënës së tij, ishte shqetësuese, dhe e largonte shikimin kur i duhej ta ndihmonte për t'u ngritur nga shtrati. Krahët dhe kofshët e saj qenë mbuluar me shenjatat e kruarjes (njëfarë kohe netëve ajo madje mbante doreza). Por ai nuk hoqi dorë nga gjithçka që e ndiente si detyrë të tij. Pra, shqetësimi që e kishte munduar vite më parë te depoja e biçikletave në Hjuis Noreni, se përse kishte ardhur në botë, kishte marrë përgjigje: Ai kishte ardhur në botë që të përkujdesej për nënën e tij.

Asgjë nga çfarë i tha i biri, nuk ia hoqi Ana K-së. frikën mbi atë që mund t'i ndodhte po të humbte dhomën. Netët e kaluara mes njerëzve që vdisnin në mesoret e

spitalit Samërsset, prej nga e kishin kthyer në shtëpi, i kishin mësuar se sa shpërfillëse mund të ishte bota ndaj një plake me një sëmundje të pakëndshme në kohë lufte. E paafte për punë, ajo e kuptoi se jeta e saj varej vetëm nga dashamirësia e pasigurt e Buhrmanëve, nga bindja e djalit të saj të mefshtë dhe, mjeti i fundit, kursimet që i mbante në çantën e dorës në një valixhe poshtë shtratit, të hollat e reja që i mbante në një kuletë dhe paratë e vjetra, tashmë pa vlerë, pasi kishte qenë tejet dyshuese për t'i këmbyer në një tjetër.

Ndaj, kur Majkëlli erdhi një mbrëmje dhe i foli për shkurtimet në sektorin e Parqeve dhe Kopshteve, ajo nisi të bluante nëpër mend diçka që gjer pak më parë vetëm sa e kishte ëndërruar: një plan për t'u larguar nga qyteti, që nuk ishte aq premtues për të, dhe për t'u kthyer në fshatin e qetë të vajzërisë.

Ana K. kishte lindur në një fermë në rajonin e Princ Alberti. I ati kishte qenë njeri i paqëndrueshëm; kishte patur probleme me pijen dhe në vitet e hershme të jetës së saj ata ishin endur sa në një fermë në tjetrën. E ëma kishte qenë rrobalarëse dhe kishte punuar në kuzhina të ndryshme; Ana e kishte ndihmuar. Më vonë qenë zhvendosur në qytezën e Oudtshornit, ku Ana kishte ndjekur për pak kohë shkollën. Pas lindjes së fëmijës së saj të parë, ajo kishte vajtur në Kejp Taun. Kishte lindur një fëmijë të dytë me burrë tjetër, më pas një të tretë që kishte vdekur, e më pas Majkëllin. Në kujtimet e Anës vitet para Oudtshornit qenë më të lumturat e jetës së saj, një kohë mirësie dhe mirënie. I kujtohej tek rrinte ulur në dheun e pularisë ndërsa pulat kakaritnin dhe e gërvishtnin; i vinte ndër mend dhe se si kërkonte për vezë poshtë kaçubeve. E dergjur në shtrat në dhomën e saj të paajërt, gjatë pasditeve dimërore me shiun që pikonte te shkallët jashtë, ajo ëndërronte t'ia mbathte prej dhunës së shkujdesur, autobusëve të tejmbushur,

radhëve të ushqimeve, shitësive arrogantë, kusarëve dhe lypsive, sirenavë të natës, ndalimqarkullimit, të ftohtit dhe lagështisë, dhe të kthehej në fshat ku, edhe sikur të vdiste, të paktën do të vdiste poshtë qiellit të bruztë.

Në planin që ajo i shpjegoi Majkëllit, nuk e përmendi vdekjen apo të vdekurit. Ajo i kërkoi që të largohej nga sektori i Parqeve dhe Kopshteve para se ta pezullonin nga puna dhe ta shoqëronte atë me tren drejt Princ Albertit, ku ajo do të merrte me qira një dhomë, ndërkohë që ai do të kërkonte punë në fermë. Nëse banesa e tij do të qe e madhe dhe e mjaftueshme, ajo do të rrinte me të dhe do të mbante shtëpinë; nëse jo, ai mund ta vizitonte çdo fundjavë. Për ta bindur për seriozitetin e saj, ajo nxori nga poshtë shtratit valixhen dhe ndau veçmas në sy të tij qesen me kartëmonedha të reja që, siç i tha ajo, i kishte vënë mënjane për këtë qëllim.

Ajo priste që Majkëlli ta pyeste se si ajo besonte se një qytezë e vogël fshatare mund t'i pranonte në gjirin e saj dy të huaj, njëri madje një e moshuar shëndetligë. E kishte gati edhe përgjigjen. Por Majkëlli nuk dyshoi tek ajo për asnjë çast. Ashtu siç kishte besuar gjatë tërë atyre viteve në Hjuis Noreni, se e ëma e kishte lënë atje për një arsye që, ndonëse në krye qe e errët, në fund i qe bërë e qartë, pranoi me bindje planin e saj të urtë. Ai shihte me sytë e mendjes, jo kartëmonedhat e shpërndara nëpër jorgan, por një vilë të lyer me bojë të bardhë në rrafshinën e gjerë, me tymin që përdridhej mbi tymtarin e saj dhe portën kryesore ku e ëma rrinte me buzën në gaz, e shëruar e gati për ta mirëpritur në shtëpi në fund të një dite të gjatë pune.

Mëngjesin tjetër Majkëlli nuk shkoi në punë. Me paratë e së ëmës të mbledhura në dy shuka te çorapet e tij, mori rrugën për te zyra e biletarisë së stacionit hekurudhor. Atje nëpunësi i tha se, ndonëse do t'ia shiste me gëzim dy biletat deri në Princ Alberti apo në pikën më të afërt

të linjës (“Princ Alberti apo Princ Alfredi?”, pyeti ai), K-ja nuk duhej të pranonte të hipte në tren pa rezervimin e vendit dhe pa lejen për t’u larguar nga zona policore e Siujdhesës së Kejpit. Rezervimi më i afërt që mund t’i bënte, ishte më tetëmbëdhjetë gusht, pra dy muaj më pas; dhe sa për lejen, ajo mund të merrej vetëm në polici. K-ja u lut shumë për një largim më të herët, por më kot: gjendja e shëndetit të nënës së tij nuk qe ndonjë shkak i veçantë, i tha nëpunësi; përkundrazi, ai e këshilloi që të mos e zinte fare në gojë gjendjen e saj.

Nga stacioni, K-ja vajti në sheshin Kaledon dhe ndenji për dy orë në radhë pas një gruaje me një fëmijë qaraman. Aty i dhanë të plotësonte dy formularë, një për të ëmën dhe tjetrin për vete. “Rezervimet e trenit bashkoi me formularët blu dhe çoji te zyra E-5”, i tha policja e informacionit.

Kur zuri shiu Ana K. vuri një peshqir të vjetër te fundi i derës që të mos futej uji brenda. Dhoma kutërbonte era Dettol dhe pudër talk. “Këtu më duket vetja si thithlopë poshtë ndonjë guri,” pëshpëriti ajo. “S’pres dot deri në gusht.” Ajo mbuloi fytyrën dhe u shtri në heshtje. Pas pak K-ja e ndjeu se nuk po merrte dot frymë. Vajti te shitorja e qoshes. Bukë nuk kishte. “As bukë, as qumësht,” i tha ndihmësi, “ejani nesër.” Ai bleu biskota dhe qumësht të kondensuar, pastaj ndenji poshtë një strehe duke kundruar shiun tek binte. Të nesërmen dorëzoi formularët te zyra E-5. Lejekalimet do t’i postoheshin në kohën e duhur, i thanë aty, pasi kërkesat të shqyrtoheshin dhe të miratoheshin nga policia e Princ Albertit.

U kthye sërish te parku De Vaal ku i thanë, siç e priste, se do të paguhej në fund të muajit. “S’ka gjë”, i tha përgjegjësit, – “unë dhe ime më, gjithsesi, do të largohemi.” Atij iu kujtuan vizitat e së ëmës në Hjuis Noren. Ndonjëherë ajo i sillte karamеле të buta, herë të tjera biskota me çokollatë. Ata shëtisnin së bashku

ShtepiaeLibrit.com

Libraria ime...

Si mund të porosisni libra nga ShtepiaeLibrit.com ?

Përshëndetje mik i librit!

Prej 3 vitesh, **ShtepiaeLibrit.com** shërben si një **librari virtuale** ku ju mund të **informoheni** dhe të **porosisni** libra direkt nga interneti.

Ne të specializuar në **promovimin, tregtimin** dhe **dërgimin** e librave shqip.

Ne dërgojmë porosi **në çdo vend të botës**, prandaj për të porositur libra mjafton të na jepni një **adresë të saktë postimi** dhe të **konfirmoni pagesën tuaj**. Më pas librat do t'ju vijnë me postë në adresën e porositur nga ju.

Aktualisht, **mënyrat kryesore të pagesës** për porositjen e librave janë këto:

1. duke paguar me **kartat e internetit: Visa, MasterCard, American Express** ose **Discover**
2. duke paguar me **PayPal.com** drejt adresës tonë: **sales@shtepiaelibrit.com**
3. duke i transferuar fondet në llogarinë tonë bankare në **Shqipëri** (ose në **Kosovë**)
4. duke i dërguar fondet nëpërmjet shërbimeve **Western Union, MoneyGram**, etj.

Pagesat mund të kryhen në **Euro, USD, Paund** dhe sigurisht **Lekë**. Porositë me **kartat e internetit** dhe me **PayPal** mund të kryen direkt nga faja jonë. Për **transfertat bankare** apo **dërgesat** me Western Union, MoneyGram, etj, ju lutem na kontaktoni paraprakisht me email që t'ju dërgojmë informacionet që do t'ju nevojiten.

Për klientët tanë nga **Shqipëria**, ne ofrojmë mundësinë e blerjes së librave **në lekë pranë librarisë tonë në Tiranë** (afër qendrës) ose **me pagesë bankare** brenda Shqipërisë. Postimi i librave brenda Shqipërisë bëhet **FALAS** nëse porosisni më shumë se një libër. Porositë brenda Tiranës mund t'i sjellim edhe dorazi.

Për klientët tanë nga **Kosova**, përveç pagesave nëpërmjet internetit ne ofrojmë edhe mundësinë e pagesës **me transfertë bankare në Euro**. Pagesat kryhen pranë **ProCredit Bank në Kosovë**. Librat ju vijnë me postë për 1 javë nga dita e pagesës.

Mirëpresim çdo pyetje apo kërkesë tjetër që mund të keni.

--

Elvisi & Gjergji

Administratorë

E-mail: admin@shtepiaelibrit.com **Tel.** +355 4 450 3262 **Mobile:** +355 68 60 52 510

Website: <http://www.ShtepiaeLibrit.com>

Adresa jonë: Libraria "Shtëpia e Librit"

Rruga e Barrikadave, Galeria Nasional (ish-Kinema 17 Nëntori), Kati I, Tirana, Albania.

